

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

(Θεωρητική Κατεύθυνση)

ΕΛΕΝΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Α. ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ Β. ΚΑΤΑ ΤΟ 19^ο ΑΙΩΝΑ

Το **ελληνικό κράτος** που δημιουργήθηκε μετά την Επανάσταση του '21 με σύνορα τη γραμμή Αμβρακικού-Παγασητικού ήταν ένα κράτος μικρό και φτωχό σε κατάσταση εγκατάλειψης, του οποίου όμως ο **πληθυσμός** αυξανόταν με γρήγορους ρυθμούς και παρουσίαζε κινητικότητα είτε από την ύπαιθρο προς τα αστικά κέντρα και τα λιμάνια της Μεσογείου είτε προς την Αμερική. Η **Μεγάλη Ιδέα** με την προσδοκία της ολοκλήρωσης του εθνικού οράματος ενίσχυε την ιδέα ότι το υπάρχον κράτος είναι μια ημιτελής κατασκευή και καθιστούσε τις όποιες οικονομικές πρωτοβουλίες έρμαια των εθνικών κρίσεων.

Το **εμπόριο**, αν και παθητικό (περισσότερες εισαγωγές από τις εξαγωγές), συνέβαλλε στην αντιμετώπιση του επισιτιστικού προβλήματος της χώρας και αποτελούσε την πιο αξιόπιστη πηγή εσόδων για το δημόσιο ταμείο. Το εξαγωγικό εμπόριο ήταν κατά τα 2/3 γεωργικά προϊόντα, καθώς και μεταλλευτικά προϊόντα. Ο εμπορικός στόλος, που ευνοήθηκε ιδιαίτερα με τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή και τους Ναπολεόντειους πολέμους, μετατράπηκε σε πολεμικό στην Επανάσταση. Στη διάρκεια του 19^{ου} αι. η **ελληνική ναυτιλία** ακολούθησε ανοδική πορεία, που στηρίχτηκε από το κράτος, τις τράπεζες και τους ομογενείς, αλλά οι καταστροφές του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου ισοδυναμούσαν με μια νέα αρχή.

Τα **εθνικά κτήματα** χρησιμοποιήθηκαν ως υποθήκη για τη σύναψη δανείων. Οι ιδιαίτερες συνθήκες κτήσης των εθνικών γαιών δημιούργησαν μια τάση πολυτεμαχισμού τους σε μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες, που ήταν ευπρόσβλητες στις κρίσεις και ευνόησαν την ανάπτυξη της πολιτικής προστασίας. Την περίοδο 1870-1911 διανεμήθηκε σημαντικός αριθμός εθνικών γαιών σε ακτήμονες.

Τη δεκαετία του 1860-70 ενθαρρύνθηκε η μεθοδική **εκμετάλλευση των κοιτασμάτων** της χώρας, που υπήρχαν σε μεγάλη ποικιλία αλλά σε περιορισμένες ποσότητες. Το 1841 ιδρύθηκε η **Εθνική Τράπεζα** με κεφάλαια που διέθεσαν ο φιλέλληνας Εϋνάρδος, το ελληνικό κράτος, Έλληνες έμποροι και επιχειρηματίες της διασποράς. Η Εθνική Τράπεζα προσδεδυτικά κέρδισε την εμπιστοσύνη της ελληνικής κοινωνίας. Η **βιομηχανία** συνδέθηκε κυρίως με την επεξεργασία αγροτικών προϊόντων εξαιτίας της μικρής εσωτερικής αγοράς, της πίεσης των εισαγόμενων προϊόντων, της έλλειψης ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, πρώτων υλών και κεφαλαίων. Αδύναμη στον ανταγωνισμό η ελληνική βιομηχανία παρέμεινε εξαρτημένη από την παρέμβαση του κράτους και μετά τις αλλαγές των Βαλκανικών πολέμων. Τα **δημόσια έργα** και ιδιαίτερα οι συγκοινωνίες, παρότι απαραίτητες, δεν ήταν κερδοφόρες επενδύσεις. Ωστόσο προς το τέλος του 19^{ου} αι. η πύκνωση του οδικού δικτύου θεωρήθηκε πρώτη προτεραιότητα, όπως και η αποξήρανση ελών και η κατασκευή έργων που ευνόησαν τη ναυσιπλοΐα. Το

σιδηροδρομικό δίκτυο που ολοκληρώθηκε μεταξύ 1880-1910, αν και πρόσφερε πολλά σε καιρούς ειρηνικούς και πολεμικούς, δεν προκάλεσε την ανάπτυξη και την εκβιομηχάνιση. Ο δανεισμός δεν κατέστη εφικτός στα χρόνια του Όθωνα λόγω της άρνησης των κυβερνήσεων του να αποπληρώσουν τα επαναστατικά δάνεια. Μετά το 1880 ο δανεισμός διογκώθηκε για να καλύψει ελλείμματα των εθνικών προϋπολογισμών, εξοπλιστικές δαπάνες και την αποπληρωμή των παλαιότερων δανείων. Η πτώχευση του 1893 είχε μεγάλο πολιτικό κόστος, αφού οδήγησε τη χώρα σε καθεστώς Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου. Ωστόσο ο έλεγχος απάλλαξε τους δημοσιονομικούς μηχανισμούς από τις δυσλειτουργίες ου παρελθόντος, γεγονός που επέτρεψε τις μεταρρυθμίσεις των πρώτων κυβερνήσεων Βενιζέλου και ταυτόχρονα την πολεμική προετοιμασία της χώρας.

Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι της διασποράς ως τη δεκαετία του 1870 αδιαφόρησαν για επενδύσεις στην Ελλάδα και επωφελήθηκαν από τις μεταρρυθμίσεις στην Τουρκία. Η κρίση του 1873 τους έστρεψε σε επενδύσεις στην Ελλάδα, είτε με την αγορά των τσιφλικιών της Θεσσαλίας, είτε στις μεταλλευτικές δραστηριότητες, τα δημόσια έργα ή και το δανεισμό. Ο ευκαιριακός χαρακτήρας και η ρευστότητα αυτών των επενδύσεων έδειχναν μια κερδοσκοπική οικονομική συμπεριφορά των ομογενών κεφαλαιούχων, που έγινε σταθερότερη μετά το κίνημα των Νεοτούρκων, οπότε η έξαρση των εθνικισμών διέκοψε τις δραστηριότητές τους στη Ανατολική Μεσόγειο και οδήγησε αρκετούς από αυτούς στη μόνιμη εγκατάστασή τους στο ελληνικό κράτος. Πολλοί Έλληνες της διασποράς ήταν μετανάστες, που με τα εμβάσματά τους στην πατρίδα τόνωσαν σημαντικά την εθνική οικονομία.

Για την ιστορία των μεταλλείων Λαυρίου:

www.ltp.ntua.gr/lavrion_park/history

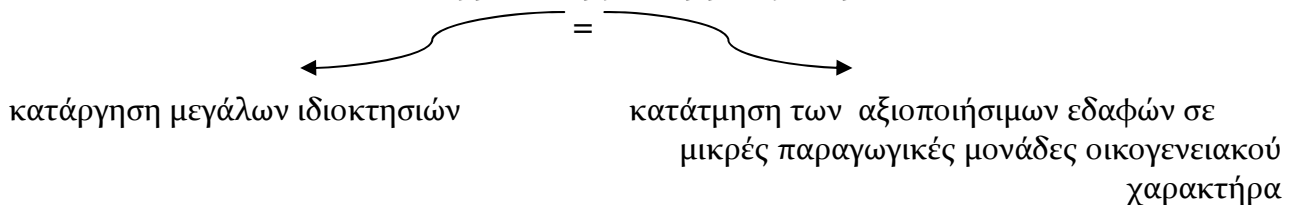
Γ. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20^Ο ΑΙΩΝΑ 1. ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Ο αγροτικός χώρος

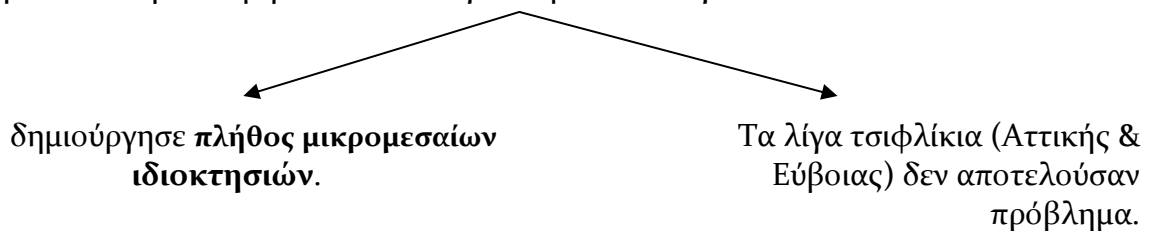
- Κυριαρχούσε παραγωγικά και κοινωνικά ως το 19^ο αιώνα.
- Υποχωρεί μετά τη βιομηχανική επανάσταση στο δυτικό κόσμο.
Καθώς στην Ελλάδα η κατοχή γης έπαυε να είναι πηγή εξουσίας και κοινωνικού κύρους $\implies$ άνοιξαν οι δρόμοι για την

αγροτική μεταρρύθμιση

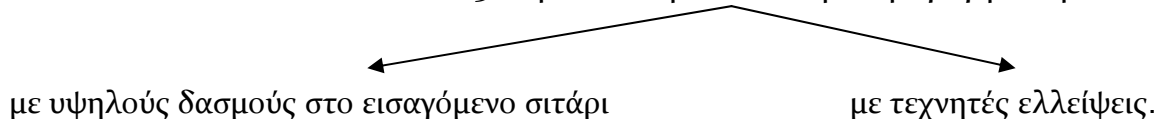

Χαρακτηριστικά του αγροτικού ζητήματος στον ελληνικό χώρο:

- Το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας **δεν γνώρισε τις εντάσεις** που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη.
- Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών μετά τον Αγώνα 1821-1828

- Η **διεύρυνση του κράτους** (1864, 1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας.
- **Πλούσιοι Έλληνες** του εξωτερικού
  1. αγόρασαν τα τσιφλίκια,
  2. διατήρησαν τον θεσμό των κολίγων,
  3. κερδοσκόπησαν από την παραγωγή σιταριού

- Οι εντάσεις οδήγησαν στην **ψήφιση νόμων το 1907** που επέτρεπαν την απαλλοτρίωση μεγάλων ιδιοκτησιών. Η εφαρμογή τους προκάλεσε συγκρούσεις (Κιλελέρ).

- Το **1913** το ζήτημα έγινε **πιο περίπλοκο** με τους μουσουλμάνους ιδιοκτήτες εκτάσεων.
- Το **αποφασιστικό βήμα** για την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης έγινε το **1917**:

Διπλός ο στόχος της κυβέρνησης Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη

η στήριξη και ο πολλαπλασιασμός των ελληνικών ιδιοκτησιών γης στις νεοαποκτηθείσες περιοχές

η αποκατάσταση των προσφύγων & η πρόληψη των κοινωνικών εντάσεων

- Η αποκατάσταση των προσφύγων έκανε δυνατή την απαλλοτρίωση των μεγάλων ιδιοκτησιών κατά 85% στη Μακεδονία, 68% στη Θεσσαλία, 40% στο σύνολο της καλλιεργήσιμης γης της χώρας.
- Η αγροτική οικονομία της χώρας οδηγήθηκε σε **καθεστώς μικροϊδιοκτησίας** και στα **νέα προβλήματα** που προκάλεσε αυτό.

- Δυσκολία των μικροκαλλιεργητών να εμπορευματοποιήσουν την παραγωγή τους
- Εκμετάλλευση των μικροκαλλιεργητών από τους εμπόρους

- Η κατάσταση αντιμετωπίστηκε με την ίδρυση:
  - α) Αγροτικής Τράπεζας
  - β) κρατικών οργανισμών παρέμβασης
  - γ) παραγωγικών συνεταιρισμών

- ✓ Έτσι το αγροτικό ζήτημα απέκτησε νέο περιεχόμενο, χωρίς να προκαλέσει τις εντάσεις που γνώρισαν τα άλλα κράτη της Ευρώπης (Ισπανία, Βουλγαρία, Ρουμανία).

Δείτε ακόμη:

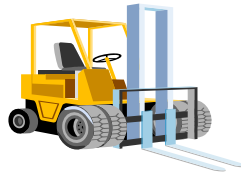
Κιλελέρ

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/pop-view.aspx?tid=7654&tsz=0&act=mMainView&mst>

Αγροτική τράπεζα της Ελλάδος

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/pop-view.aspx?tid=7135&tsz=0&act=mMainView&mst>

2. ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Στο **τέλος του 19^{ου} αι.** εμφανίζονται οι **πρώτες σοσιαλιστικές ομάδες** και **εργατικές ομαδοποιήσεις**. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή μικρότερη από των αντίστοιχων κινήματων της Δύσης.

Αίτια της καθυστέρησης στην ανάπτυξη του εργατικού κινήματος:

- ✓ Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων.
- ✓ Το εργατικό δυναμικό είτε προερχόταν από το εξωτερικό, είτε ήταν πρόσκαιρης απασχόλησης (πιο σταθερό στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις).
- ✓ Η Μεγάλη Ιδέα εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο

Σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα γιατί η πόλη είχε:

- σημαντικό βιομηχανικό υπόβαθρο για τα μέτρα της εποχής,
- κοσμοπολίτικο χαρακτήρα
- τη μεγάλη πολυεθνική οργάνωσή της, τη Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα, που αποτέλεσε δίαυλο για τη διάδοση της σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας.

Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το εργατικό και σοσιαλιστικό κίνημα

1. οδηγείται σε **ταχύτατη ωρίμανση**.

Αιτίες:

- οι πιέσεις που δέχεται η ελληνική κοινωνία
  - η εμπλοκή της σε διεθνείς υποθέσεις
  - ο αντίκτυπος της ρωσικής επανάστασης
2. Στο τέλος του πολέμου ιδρύεται η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος,
  3. ιδρύεται το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος, που αργότερα **προσχώρησε** στην Τρίτη Κομμουνιστική Διεθνή και **μετονομάστηκε** σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.

3. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1910-1922

Κατά την περίοδο 1910-1922

Η Ελλάδα βρισκόταν σε συνεχή
πολεμική ετοιμότητα

Εμφανίστηκε μια νέα πολιτική
αντίληψη **ο βενιζελισμός**

Ορισμός Εκφραστής της νέας πολιτικής αντίληψης ο **Βενιζέλος** θεωρούσε το κράτος μοχλό έκφρασης και ανάπτυξης πολιτισμού:

- επιδίωξη της ενσωμάτωσης των εκτός συνόρων ελληνισμού
- διεκδίκηση της θέσης του κράτους στον σύγχρονό του κόσμο

→ με θεσμικό εκσυγχρονισμό

→ με ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων του κράτους

Γύρω από το Βενιζέλο συσπειρώθηκε μια δραστήρια αστική τάξη, που

- εξακολουθούσε να πλουτίζει στην Αν. Μεσόγειο
- φιλοδοξούσε να κυριαρχήσει και πολιτικά, όπου δρούσε οικονομικά
- είχε ισχυρή οικον. παρουσία από τη Νότια Ρωσία ως την Αίγυπτο και το Σουδάν
- επιθυμούσε να διασφαλιστεί με τη δημιουργία ενός ισχυρού εθνικού κέντρου

Η πρόοδος της εθνικής οικονομίας τα κρίσιμα χρόνια 1910-1911 είναι εμφανής:

- ✓ στους πλεονασματικούς προϋπολογισμούς του κράτους, παρά τις αυξημένες στρατιωτικές δαπάνες
- ✓ στην αντιμετώπιση της αγροτικής κρίσης με την **υπερπόντια μετανάστευση**, η οποία
  - εκτόνωσε τις κοινωνικές εντάσεις
  - με τα εμβάσματα ενίσχυσε την οικονομία
- ✓ στο γεγονός πως η εθνική οικονομία δεν κλονίστηκε από το σημαντικό κόστος των Βαλκανικών πολέμων.

Τα κέρδη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς πολέμους:

- ενσωμάτωσε νέες πλούσιες περιοχές (αύξηση κατά 70% των εδαφών)
- και εκατομμύρια νέους κατοίκους (αύξηση κατά 80% του πληθυσμού).
[*Το κύριο πρόβλημα αυτών των περιοχών ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών μονάδων]
- δημιούργησε νέες οικονομικές προοπτικές (πεδινά +αρδευόμενα εδάφη)
- έγινε υπολογίσιμη δύναμη, αφού ενέπνεε εμπιστοσύνη στις αγορές χρήματος και πιστώσεων
- ήταν έτοιμη να αφιερωθεί στο δύσκολο έργο της ενσωμάτωσης των νέων περιοχών

4. Ο Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Περίπλοκες και δύσκολες οι συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο:

- η σύγκρουση του παλατιού με τον Βενιζέλο (ο Διχασμός)
- η άσκοπη και δαπανηρή επιστράτευση του 1915
- η δημιουργία της κυβέρνησης της Εθνικής Άμυνας στη Θεσσαλονίκη
- η διάσπαση της χώρας σε δύο κράτη
- ο συμμαχικός αποκλεισμός και οι συγκρούσεις

προκάλεσαν

- μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό κόστος
- υπονόμισαν πολλά από τα κεκτημένα της προηγούμενης περιόδου
- όταν το 1917 με την επέμβαση των Συμμάχων η χώρα επανανοποιήθηκε υπό τον Βενιζέλο, στάθηκε αδύνατο να αναλάβει χωρίς εξωτερική αρωγή.

Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία και ΗΠΑ ενέκριναν αντίστοιχα τα ποσά 300.000.000 φράγκα, 12.000.000 λίρες και 50.000.000 δολάρια, αλλά ο ιδίομορφος αυτός δανεισμός ήταν θεωρητικός.

Τα ποσά αυτά

- δεν εκταμιεύθηκαν ούτε δόθηκαν στην Ελλάδα
- θεωρήθηκαν κάλυμμα για την έκδοση πρόσθετου χαρτονομίσματος (είδος αποθέματος σε χρυσό και συνάλλαγμα, το οποίο δεν ήλεγχε η χώρα)
- χρησιμοποιήθηκαν για τη χρηματοδότηση της πολεμικής προσπάθειας [μακεδονικό μέτωπο, εκστρατεία στην Ουκρανία και την Κριμαία, πρώτη φάση επιχειρήσεων στη Μ. Ασία]

Οι **συνέπειες** δεν άργησαν να φανούν:

- Το **Νοέμβριο του 1920**
  - η κυβέρνηση Βενιζέλου έχασε τις εκλογές,
  - την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα, που
  - επανέφεραν τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνο.
  - Οι σύμμαχοι σε αντίποινα απέσυραν την κάλυψη του χαρτονομίσματος.

- Το **Μάρτιο του 1922** τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, αφού
  - από το 1918 ήδη ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό
  - ενώ ταυτόχρονα ο πόλεμος στη Μ. Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό
  - η κυβέρνηση προέβη σε ένα πρωτότυπο εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο, με τη διχοτόμηση του χαρτονομίσματος.
  - Η επιχείρηση επέτυχε αλλά δεν πρόλαβε την καταστροφή και τις βαρύτερες συνέπειές της.

Δείτε ακόμη:

Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος Ψηφιακό Αρχείο ΕΡΤ:

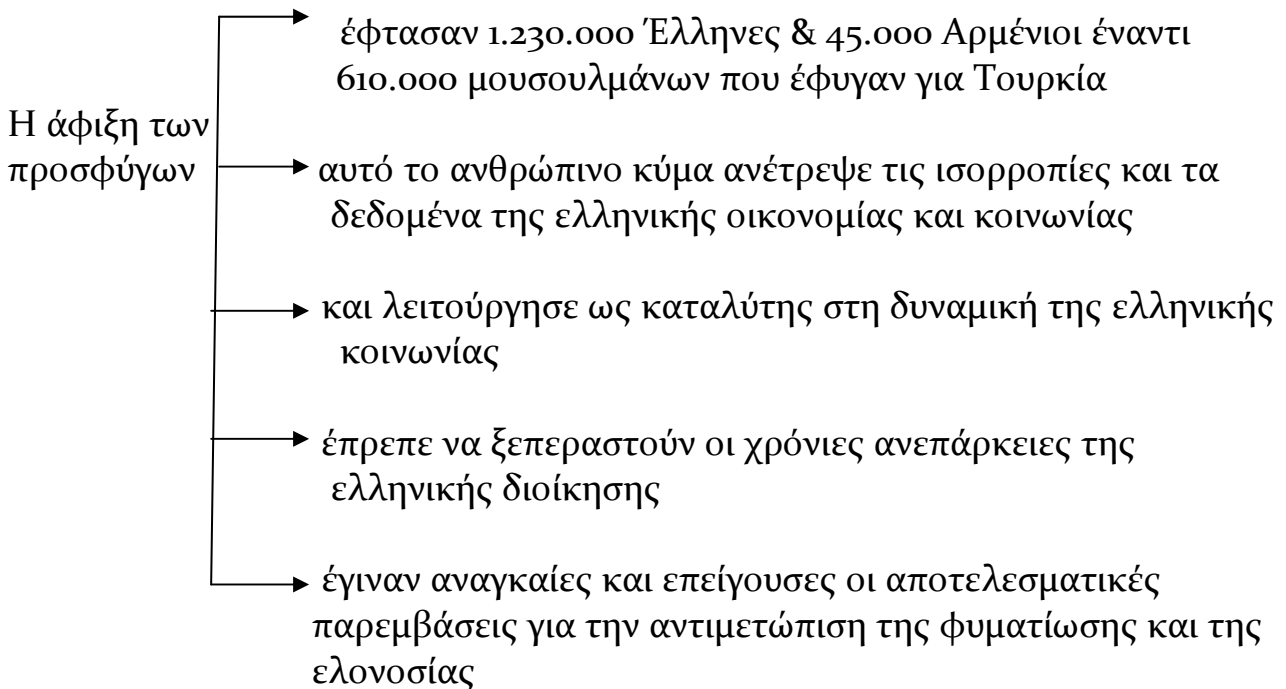
<http://www.ert-archives.gr/V3/public/pop-view.aspx?tid=625&tsz=0&act=mMainView>

Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος μέσα από την επιθεώρηση Ψηφιακό Αρχείο ΕΡΤ:

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/pop-view.aspx?tid=7985&tsz=0&act=mMainView&mstoo>

5. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1922-1936

Η καταστροφή του 1922 μετέβαλε τα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας:

- η πολιτική αστάθεια
  - τα μίσση του διχασμού
  - η ανακήρυξη της δημοκρατίας
- του
- οι επεμβάσεις του στρατού
  - οι απόπειρες πραξικοπημάτων
- συσκοτίζουν το ζήτημα της **αποτελεσματικότητας** κράτους και της διοίκησης

Στην πραγματικότητα η αντίδραση του κρατικού μηχανισμού

- ✓ ήταν μάλλον επαρκής σε σχέση με το μέγεθος του προβλήματος
- ✓ αξιοποίησε με τον καλύτερο τρόπο το μόνο κεφάλαιο που διέθετε: τις μουσουλμανικές περιουσίες (5-10.000.000.000 δρχ.)
- ✓ η εξωτερική βοήθεια λειτούργησε συμπληρωματικά με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο

6. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919-1939) είχε αποκτήσει μια σειρά από **πλεονεκτήματα**, που επέτρεπαν τη **θετική οικονομική της πορεία**:

- ❖ Είχε ομογενοποιηθεί εθνικά (οι μειονότητες 7% του πληθυσμού)
- ❖ Είχε ολοκληρώσει την αγροτική της μεταρρύθμιση
- ❖ Είχε προωθήσει την αστικοποίησή της (το 1/3 του πληθυσμού ζούσε πλέον στα μεγάλα αστικά κέντρα)
- ❖ Κάτω από το βάρος των πιέσεων είχε βελτιώσει τις υποδομές της
- ❖ Είχε υιοθετήσει αναπτυξιακές πολιτικές
- ❖ Οι Έλληνες είχαν συγκεντρωθεί στο πλαίσιο του εθνικού κράτους
- ❖ Ο ελληνικός κοσμοπολιτισμός (η Ελλάδα = δευτερεύον πεδίο ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων) είχε εξαλειφθεί.
- ❖ Οι πρόσφυγες είχαν φέρει μαζί τους τις γνώσεις, τον πολιτισμό τους και μια ισχυρή διάθεση για εργασία

Δείτε ακόμη:

Οι πρόσφυγες

[«ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ» μέσα από αφηγήσεις Ελλήνων της ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ](#)

2. [ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ. ΚΛΗΗ ΚΑΙ ΠΑΘΗ ΤΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ](#)

7. ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Ο Μικρασιατικός πόλεμος έφερε ραγδαίες αλλαγές, που ανέδειξαν την ανάγκη για **σημαντικές επενδύσεις**:

- Το 1925 η αμερικανική εταιρεία **ΟΥΛΕΝ** κατασκευάζει το φράγμα και την τεχνητή λίμνη του Μαραθώνα [η Αθήνα > 1.000.000 κατοίκους δεν μπορούσε να υδρεύεται με το Αδριάνειο Υδραγωγείο]
- Την ίδια εποχή η βρετανική **ΠΑΟΥΕΡ** αναλαμβάνει την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα
- και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών (ηλεκτροκίνητα τραμ και λεωφορεία)
- **Γερμανικές εταιρείες** έκαναν επενδύσεις στο τηλεφωνικό δίκτυο, στους δρόμους και στη διευθέτηση των χειμάρρων
- εγχειρίσματα έργα ⇨ αύξηση των καλλιεργούμενων εδαφών

Δείτε ακόμη:

Για τον σιδηρόδρομο Κηφισιά-Πειραιάς:

<http://www.isap.gr/index.asp>

<http://www.elia.org.gr/>

βιο-μηχανικά μνημεία: το θηρίο, το φράγμα του Μαραθώνα, ηλεκτρισμός, μεταλλεία Λαυρίου

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/page-assetview.aspx?tid=36210&tsz=0>

Αθήνα και Φωταέριο

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/page-assetview.aspx?tid=36206&tsz=0>

Τα εγκαίνια της ΟΥΛΕΝ για το φράγμα του Μαραθώνα ΕΡΤ

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/pop-view.aspx?tid=6866&tsz=0&act=mMainView&mst=00:33:17:00>

Ερμούπολη, Λαύριο

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/page-assetview.aspx?tid=36212&tsz=0>

8. Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

η αφορμή:

το αίτημα της Ελλάδος το 1927 στην Κοινωνία των Εθνών για παροχή πρόσθετου **δανείου**

το ζήτημα που τέθηκε:

η δημιουργία μιας κεντρικής **κρατικής τράπεζας**

οι υποχρεώσεις της τράπεζας:

- η διαχείριση των χρεών
- η έκδοση χαρτονομίσματος
- η ενιαία εφαρμογή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής

οι αντιδράσεις

από την Εθνική Τράπεζα

η συνέπεια

η ίδρυση της **Τράπεζας της Ελλάδος** το Μάιο του 1927 & η λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα

η Τράπεζα της Ελλάδος πολύ γρήγορα

τα θετικά αποτελέσματα

1. πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής
  - α) στηρίζοντας την έκδοση χαρτονομίσματος στα αποθέματά της σε χρυσό και συνάλλαγμα και
  - β) εξασφαλίζοντας τη μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος σε χρυσό
2. οδήγησε τα δημόσια οικονομικά σε περίοδο ευφορίας
3. βελτίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους
4. ενίσχυσε την εισροή συναλλάγματος
5. ενίσχυσε τις επενδύσεις
6. προκάλεσε μια ισχυρή δυναμική που επέτρεψε τις σημαντικές πολιτικές, θεσμικές και οικονομικές πρωτοβουλίες της τελευταίας κυβέρνησης του Βενιζέλου (1928-1932)

Πηγή: Η ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/History/foundation.aspx>

9. Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 1932

Η παγκόσμια οικονομική κρίση έφτασε στην Ελλάδα σε μία εποχή «ευημερίας»

- η εμπιστοσύνη των Ελλήνων σε ένα καλύτερο οικονομικά μέλλον είχε αποκατασταθεί
- οι σκοτεινές εποχές της δεκαετίας του 1920 έδειχναν να απομακρύνονται
- οι πληγές έκλειναν
- η φτώχεια περιοριζόταν
- το ελληνικό κράτος έδειχνε να σχεδιάζει το μέλλον με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία

Οι ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης:

- ✓ οι προσπάθειές της να αποφύγει την κρίση εξάντλησαν τα αποθέματα της χώρας σε χρυσό και συνάλλαγμα
- ✓ την άνοιξη του 1932 δεν απέφυγε την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος
- ✓ ούτε απέφυγε την αναστολή εξυπηρέτησης των εξωτερικών δανείων
- ✓ εγκαινιάστηκε έτσι μια περίοδος ισχυρού **κρατικού παρεμβατισμού** στα οικονομικά ζητήματα, ιδιαίτερα στις εξωτερικές συναλλαγές
- ✓ καθώς και μια **πολιτική προστατευτισμού** με σκοπό την αυτάρκεια της χώρας
- ✓ η Ελλάδα μπήκε στο χώρο της **κλειστής οικονομίας** και στο εξωτερικό εμπόριο κυριάρχησε προοδευτικά η μέθοδος του διακανονισμού «**κλήριγκ**»

Ορισμός: Οι διεθνείς συναλλαγές δεν γίνονταν δηλαδή με βάση το μετατρέψιμο συνάλλαγμα αλλά με βάση διακρατικές συμφωνίες που κοστολογούσαν τα προς ανταλλαγή προϊόντα και φρόντιζαν να ισοσκελίσουν την αξία των εισαγωγών με την αντίστοιχη των εξαγωγών, στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών.

Το κλήριγκ για την Ελλάδα με τις ελλειμματικές συναλλαγές είχε **και** θετικά στοιχεία

Οι πιο σημαντικές επιπτώσεις βρίσκονταν στο πολιτικό πεδίο

1. τα ισχυρά συγκεντρωτικά κράτη που αναδείχθηκαν προκαλούσαν την ανάδειξη και κυριαρχία ολοκληρωτικών κινημάτων και καθεστώτων στην Ευρώπη
2. στη δεκαετία της κρίσης (1930-1940) ολοένα και περισσότερα κράτη αποκτούσαν δικτατορικά ή φασιστικά καθεστώτα
3. η Ελλάδα δεν ξέφυγε από τον κανόνα· στις 4-8-1936 επιβλήθηκε η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά

Δείτε ακόμη:

Για την κρίση του 1929 Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ
<http://www.ert-archives.gr/V3/public/pop-view.aspx?tid=7651&tsz=0&act=mMainView&mst>

Και τις **συνέπειες στην Ελλάδα** Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ
<http://www.ert-archives.gr/V3/public/pop-view.aspx?tid=7651&tsz=0&act=mMainView&mst>

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

1. Ποια ήταν η κατάσταση του αγροτικού χώρου στην Ευρώπη και στην Ελλάδα ως το 19^ο αι.; [σελ. 42]

πηγή σελίδα 45-46

2. Ποια ήταν η κατάσταση της γεωργίας (ή τι γνωρίζετε για το ζήτημα της έγχειας ιδιοκτησίας) στην Ελλάδα κατά το 19^ο αι.; [42-43]

3. α) Τι γνωρίζετε για τη δημιουργία τσιφλικιών στα τέλη του 19^{ου} αι. [42-43] ή

β) Με ποιους τρόπους επιχείρησαν οι κεφαλαιούχοι να εκμεταλλευτούν οικονομικά τις επενδύσεις τους στη γη;

4. πηγή σ. 44

Λαμβάνοντας υπόψη τον πίνακα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να εξηγήσετε τον αριθμό των απαλλοτριώσεων που έγιναν στην Ελλάδα από το 1917 μέχρι το 192

5. α) Πού οδήγησαν οι πρακτικές των τσιφλικιάδων στις αρχές του 20^{ού} αι. και ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913); ή

β) Ποια μέτρα πήραν οι ελληνικές κυβερνήσεις πριν από τους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913) για να επιλύσουν το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας και ποιες αντιδράσεις προκάλεσε η εφαρμογή τους; [σ. 43]

6. Ποιοι ήταν οι στόχοι και ποια τα αποτελέσματα της αγροτικής μεταρρύθμισης της κυβέρνησης Ε. Βενιζέλου το 1917; [σ. 43-45]

7. Ποια ήταν η σημασία της ίδρυσης συνεταιρισμών για την επιτυχία της αγροτικής μεταρρύθμισης του 1917; [σ. 45]

8. Για ποιους λόγους καθυστέρησε η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αι.

9. Ποιες μεταβολές σημειώθηκαν στο εργατικό κίνημα από το τέλος των Βαλκανικών πολέμων και ως το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου;

πηγή σ. 47

10. Λαμβάνοντας υπόψη το παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να εκθέσετε τις συνθήκες εργασίας των εργατών στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ού} αι. και τα αίτια και τους λόγους στους οποίους οφείλεται η καθυστέρηση στην εμφάνιση του εργατικού κινήματος στη χώρα.

11. Να ορίσετε την πολιτική αντίληψη του βενιζελισμού μέσα από τους στόχους του Βενιζέλου τη δεκαετία 1910-1920. Ποια τάξη στήριξε το Βενιζέλο στην υλοποίηση των στόχων του; [σ. 48]

πηγή σ. 49

12. Λαμβάνοντας υπόψη τον πίνακα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να ερμηνεύσετε την αυξομείωση του αριθμού των μεταναστών από την Ελλάδα κατά την περίοδο 1896-1935.

13. ή Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα και τον πίνακα που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναζητήσετε τους λόγους της μετανάστευσης των Ελλήνων, κυρίως στις ΗΠΑ, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, και να εκτιμήσετε την έκταση και τα οφέλη που προέκυψαν για την ελληνική οικονομία ως τις αρχές του 20^{ού} αιώνα. [Εξετάσεις 2004]

14 Ποια ήταν τα οφέλη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς πολέμους αλλά και τα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στον εθνικό κορμό. [σ. 49]

15. Κάτω από ποιες συνθήκες πραγματοποιήθηκε η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο; Να παρουσιάσετε τον δανεισμό στον οποίο προχώρησε η χώρα απευθυνόμενη στους Συμμάχους. [σ. 49-50]

16. Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε: α) ποια επίπτωση είχε για την ελληνική οικονομία η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920.

β) πώς η νέα κυβέρνηση αντιμετώπισε το οικονομικό αδιέξοδο που δημιουργήθηκε από την ανάκληση του ιδιόμορφου εξωτερικού δανείου

το οποίο είχε εγκριθεί από τους Συμμάχους, για να χρηματοδοτηθεί η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. [Εξετάσεις 2008]

17. Τι σήμαινε για την ελληνική κοινωνία η άφιξη και αποκατάσταση των προσφύγων από τη Μ. Ασία; Να αποτιμήσετε την αντίδραση του κρατικού μηχανισμού στην αντιμετώπιση του προβλήματος. [σ. 51-52]

18. Ποια πλεονεκτήματα επέτρεπαν τη θετική οικονομική πορεία της Ελλάδας την περίοδο του μεσοπολέμου; [σ. 52]

19. Ποιες μεγάλες επενδύσεις πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα την περίοδο του μεσοπολέμου;

20. Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω απόσπασμα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε την αναπτυξιακή υποδομή της Ελλάδας του μεσοπολέμου (1919-1939) και να καταγράψετε τις σπουδαιότερες υλικοτεχνικές καινοτομίες που πραγματοποιήθηκαν.

Κείμενο: Οι μεγάλες επενδύσεις

Η ανάπτυξη των δομών της εγχώριας αγοράς, η οποία επιτελέστηκε στην Ελλάδα μετά το 1922 υπό την αιγίδα του κράτους, ήταν στο βάθος το κίνητρο που επέφερε στη χώρα μας τη συρροή με κάθε μορφή των ξένων κεφαλαίων [...] εγκαταστάθηκαν τα χρόνια αυτά στην Ελλάδα.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΕ' Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1978, σ. 336. [Εξετάσεις 2008]

21. Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να αναφερθείτε στους σκοπούς, την οργάνωση και το έργο της Τράπεζας της Ελλάδος μέχρι τις αρχές του 1932.

Κείμενο: Το καταστατικό της Τράπεζας της Ελλάδος κατοχύρωνε την ανεξαρτησία της από την πολιτική εξουσία με διατάξεις που ήταν από τις πιο προωθημένες της εποχής [...] και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

Χρ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα*, τ. Β', Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2002, σ. 262-263.

[Εξετάσεις 2010]

22. Σε ποια κατάσταση βρήκε την Ελλάδα η παγκόσμια οικονομική κρίση;
23. Ποιες ήταν οι επιπτώσεις της κρίσης του 1932 στην Ευρώπη και στην Ελλάδα στο οικονομικό και στο πολιτικό πεδίο;